

Brama wielu ekumenizmów

O Ośrodku „Brama Grodzka - Teatr NN”

Ośrodek „Brama Grodzka - Teatr NN” powstał w Lublinie w 1997 roku, w oparciu o istniejący od 1990 roku Teatr NN. Początkowo instytucja ta była przede wszystkim sceną nierepertuarową, skupiającą wokół siebie środowisko artystów związanych w latach 70. i 80. z lubelskim ruchem teatrów alternatywnych. Szybko jednak Teatr NN poszerzył kręgi oddziaływania, stając się ważnym punktem kulturotwórczym na mapie Lublina oraz całej Polski. Dziś działalność programowa Ośrodka „Brama Grodzka - Teatr NN” obejmuje dwa podstawowe kierunki: ochrona dziedzictwa kulturowego lubelskiego Starego Miasta oraz edukacja kulturalna młodzieży.

W historii Rzeczypospolitej Lublin był miejscem szczególnym, w którym przyszło żyć przedstawicielom wielu narodów, religii i kultur, tworząc „ekumeniczną przestrzeń” (w znaczeniu greckiego oikumene „wspólny, cały zamieszkały świat”) Polaków, Żydów, Romów, Rusinów, Niemców, Tatarów, Szkotów...

Siedzibą lubelskiego Ośrodka od początku jego istnienia jest XIV-wieczna Brama Grodzka, zwana niegdyś przez mieszkańców Lublina - Bramą Żydowską, będąca jednym z ostatnich widocznych symboli dawnego charakteru miasta. Do czasu Holokaustu jej budynek był bowiem przejściem łączącym górne Miasto chrześcijańskie z nie istniejącym już dzisiaj dolnym Miastem Żydowskim. Już samo usytuowanie Ośrodka powoduje więc, że jest on miejscem ekumenicznym, leżącym niejako w sercu miasta, a jednocześnie na granicy odrębnych kulturowo i religijnie światów.

W swym programie Ośrodek „Brama Grodzka - Teatr NN” nawiązuje do historycznego i symbolicznego znaczenia tego szczególnego miejsca.

W latach 90. w Ośrodku „Brama Grodzka - Teatr NN” odbyło się wiele ważnych wydarzeń o charakterze kulturalnym i naukowym. Warto przywołać przynajmniej te najważniejsze, a więc: kilka edycji festiwalu „Spotkania Kultur”, stwarzającego możliwość prezentacji, właśnie w dawnym, wielokulturowym Lublinie, artystom z całej Europy Środkowowschodniej; czy sesje naukowe „Żydzi Lubelscy” -poświęcone nieobecnym dziś mieszkańcom miasta. Również właśnie w Ośrodku, we wrześniu 1995 roku, naukowcy z całej Europy stawiali pytanie o tożsamość współczesnej kultury oraz jej implikacje pedagogiczne podczas interdyscyplinarnej konferencji „Pamięć - Miejsce - Obecność”.

Nie sposób zapomnieć o cyklu „Spotkań z Prawosławiem”, przybliżających młodzieży oraz wszystkim mieszkańcom miasta tradycję Kościoła Wschodniego, czy o licznych konferencjach poświęconych problematyce polskiej literatury w kraju i na emigracji („Spotkania z Kulturą paryską”, seminaria na temat twórczości Gustawa Herlinga-Grudzińskiego, Józefa Czapskiego, Józefa Czechowicza, Brunona Schulza oraz poświęcone dialogowi pokoleniowemu „Emigracja - Młodzi”). W tym wymiarze działalności Ośrodka ekumenizm ma więc przede wszystkim wymiar kulturowy i religijny.

Od roku 1998 zaczęto realizować w Ośrodku program „Wielka Księga Miasta”, dotyczący Lublina z lat 1918-1939. W ramach tego projektu zgromadzonych zostało ponad 3000 przedwojennych fotografii oraz ponad 60 mówionych relacji (trwających po około 60 min. każda). Dwie wystawy „Lublin w fotografii do 1939 roku” oraz „Portret Miasta”, będące efektem programu „Wielka Księga Miasta”, obejrzało kilka tysięcy zwiedzających. W Ośrodku powstaje także wielka makieta przedwojennego Lublina, która będzie stałym elementem ekspozycji w Bramie Grodzkiej.

Wielka Księga Miasta stwarza także ekumeniczną możliwość spotkania się Wokół własnej historii kilku pokoleniom mieszkańców, jest więc stosowanym w praktyce „ekumenizmem” historycznym i edukacyjnym.

Jedną z form działalności edukacyjnej i medialnej realizowanych w Ośrodku jest również wydawanie kwartalnika „Scriptores Scholarum” (1993-1999), czasopisma zdawałoby się odległych sobie generacji - uczniów i nauczycieli. Zeszyty przygotowywane są jednak wspólnie w postaci monografii tematycznych, których ważką część stanowi problematyka edukacji, a także międzyreligijnego i międzypokoleniowego „ekumenizmu” i spotkania. Czasopismo zostało wyróżnione w roku 1996 nagrodą specjalną Ministra Edukacji Narodowej.

Warto również wspomnieć bezprecedensową imprezę, jaką był festiwal radiowy „Dni (i noce) Teatru Polskiego Radia w Teatrze NN”, podczas której uczestnicy spotkania mogli wysłuchać wielu słuchowisk radiowych oraz porozmawiać z twórcami Teatru Polskiego Radia.

W ostatnim czasie realizowany był też w Ośrodku program „Spotkania z Dokumentem”, będący stałą prezentacją filmów dokumentalnych i dokumentów radiowych, połączonych ze spotkaniami z ich najwybitniejszymi reżyserami (T. Brzozowski, K. Karabasz, M. Łoziński). Ten ostatni ekumenizm to wspólne przeżywanie współczesności - tworzenie podstaw dla budowania zjednoczonego kontynentu.

Pamięć o dawnym Lublinie i jego mieszkańcach w kontekście tradycji Rzeczypospolitej oraz całej Europy stała się symboliczną osią, wokół której krystalizuje się program Ośrodka. Opcja ta jest kluczem do myślenia o tym **Miejscu** i potrzebie stałej w nim **Obecności**.